„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт „ К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“
налази се у кући А. Пајевића у Дунавској
улици бр. 36

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 191 | У Новом Саду, у недељу 5. (18.) септембра 1910. | Година XXVI.

После педесет година на Цетињу.

III.

Кад сам пре педесет година често стојао пред такозваном биљардом, пред конаком покојнога кнеза Данила, у разговору са тадањим престолонаследником Николом, никад нисмо могли ни ја ни он ни помислити, ни у сну сањати, да ће Црна Гора постати оно, што је данас, да ће тадањи престолонаследник постати краљем и да ће га Европа са својим флотама поздравити као краља. То је нешто, што пре педесет година ни најживља уобразиља није могла себи представити.

Било је то на две године после славне битке на Грахову у години 1858. По улицама стајала је још раштркана ђулад а и топови, које су Црногорци на Грахову од Турака задобили. Црногорци у оно доба нису имали артиљерије. Шта су им требали топови и топовска ђулад? У оно доба Црногорци даду сложно ватру на Турке па онда таки ухвате за јатагане те јуриш на Турке! После битке и победе Црногорци изгледаху, као да им из силних рана лопти крв, а оно је то била турска крв, која их је попрскала, кад су их јатаганима касапили.

Пре педесет година једва да је Европа што знала за Црну Гору. Француске новине су признавале, да не знају, где је Црна Гора.

После кримскога рата на париском конгресу године 1856. турски посланици изјавише, да Порта сматра Црну Гору за саставни део турске царевине, а руски посланици говораху само о симпатијама Русије за те »Горштаке«. То је огорчило покојнога кнеза Данила те се он таки даде на далеки пут у Париз. Добије аудијенцију у цара Наполеона III. и преда протест против тога: да Порта сматра Црну Гору за саставни део Турске. Црна Гора — рекао је кнез Данило — увек је била независна српска држава. Од то доба Французи сазнадоше за Црну Гору а цар Наполеон III. указао је највеће симпатије Црној Гори и Црногорцима.

Црна Гора и Црногорци постајали су све славнији. Надошла је славна битка на Грахову године 1858. надошле су друге многе битке са Турцима, па су надошле славне битке из године 1876. и године 1877., велика битка код Фундине и у Вучјем Долу, оних „девет крвавих дана“, у којима се Црногорци кроз девет дана тукли са Турцима те их са једнога краја Црне Горе истерали на други крај. То су били тако велики јуначки бојеви, да их мало има у светској ратној повесници равних.

Тим бојевима, тим јуначким делима, иако је и пре Црна Гора светлела својим јунаштвом у српској повесници, постигла је у најновије доба на далеко у Европи глас јуначке мале државе, која задаје страха великој отоманској царевини, те је Европа стала рачунати са положајем Црне Горе на Балкану. Рачунало се са положајем Црне Горе особито, кад је настала велика криза због анексије Босне и Херцеговине. Та криза стала је великих жртава Црну Гору. Извршавајући обвезе савеза са Србијом, та криза била је за Црну Гору у пола рат. Иако су мало пре тога били запети односи са Србијом, Црна Гора је, чим је настала криза, мобилизовала своју војску и похитала на границе. Црна Гора ставила је своју војску на херцеговачку границу, па према Боки Которској. Читаве зиме у велику снегу на својим врлетима издржала је црногорска војска. Са запетом пушком била је приправна, да уђе у крвав рат. Црна Гора и њен витешки владар није никад судбу Црне Горе делио од судбе Србије, јер се та судба тицала Српства на Балкану. И том приликом показала је Црна Гора своју солидарност са Србијом, коју је још кнез Михаило установио са кнезом Данилом.

То коректно понашање Црне Горе према будућности српскога народа на Балкану морало је Црној Гори и њену витешком владару прибавити признање читавога Српства на Балкану.

Међу тим за оно доба од рата у години 1876 и години 1877. знао је кнез Никола и војнички и културно организовати Црну Гору. Та мала Црна Гора умела је импоновати. Мудром својом владавином и својим породичним везама знао је кнез Никола наћи наслона за Црну Гору у великих држава. Догодило се оно, на што се није дало ни помишљати. Велике државе без по муке пристадоше на то, да Црна Гора постане краљевином а кнез Никола краљем Црне Горе. То не беше прости наслов, проста титула, то указиваше на проширење Црне Горе, на будућност Српства на Балкану.

Кад је оно при великим светковинама на Цетињу проглашена Црна Гора краљевином а кнез Никола за краља, па силна изасланства из Црне Горе поздравила новога краља, црногорска војска у новим униформама означавала је препород Црне Горе. Поред те нове црногорске војске стајаху оседели старци, црногорски јунаци са својим дугим џефердарима, са својим старим кубурама и јатаганима за појасом. То беше део остатку оне јуначке војске, која је у толиким биткама побеђивала Турке. Краљ Никола имађаше за сва изасланства поздраве, за сва одељења војске поздравне речи, речи захвале. Али кад дође пред старе оседеле црногоске борце, реч му застаде у грлу. Сузним очима он само загрли оседеле борце, с којима је био у крвавим биткама, а и ти оседели борци са своје стране не имађаху речи, већ и они сузним очима обгрлише свога господара.

При великој светковини приликом предаје маршалске палице од стране изасланика рускога цара, великога кнеза Николаја Николајевића, славље је достигло свој врхунац. Руски, талијански, грчки марински официри дефиловаху пред новим краљем, читав дипломатски кор, ти представници великих сила, па представници балканских држава клањаху се новом краљу.

После свршетка те велике светковине приступим новом краљу, па му рекнем: „Ево та узвишена, значајна светковина, то је заслуга Вашега Величанства за Црну Гору, за Српство на Балкану!“ — „Не!“ рече ми нови краљ. „То је заслуга мојих храбрих Црногораца. Шта бих ја био данас без својих Црногораца!“ — „Јесте!“ — рекох ја. — „Заслуга је Црногораца, али и њихова витешког, мудрог владара!“

П—Д.

ЛИСТАК.

С ПУТА ПО БАЛКАНУ.

УСПОМЕНЕ И ЦРТЕ.

Од Стевана Радића.

(Наставак.)

Једнога дана, а рано изјутра, дође он и рече, да ћа на инспекцију пошта до Велике Плане, те ме позва, да идем с њиме. Он има свога коња, а за мене је нашао од једног свога друга капетана, који га врло радо уступи на два дана.

— Лепо је то, драги Мико, рекох, али је зло, што нисам вешт јахач...

— Шта се бојиш?! То је војнички коњ, који се влада по јахачу. Осети он муштерију, па тако и иде. Спреми се ти. Ја сам за по сата овде са коњима. Одбити нисам могао, јер ме је поред пријатељства вукла још и жеља, да видим које село у смедеревском округу, а понос ми није дозвољавао, да изјавим, да се бојим јахати, па ма врат скрхао. Кроз по сата су коњи били у дворишту. Чили, бесни, оседлани. Ту чика Јоца, ту стрина, ту рођака Милева, ту синови: Обрад (данас угледан чиновник народне банке у Београду), Доситије (шеф станице у Србији) те гледе, како ћу ја појахати.

— Седај! рече Мика и доведе ме до коња, који се огледао, да види муштерију у цивилу, и помало поскакивао. Немој да се извалиш у седло, јер ће ти онда пуцати кичма, него стисни бутине око коња и на њима се више држи, и онда се не бој ништа.

Уседох и предадох се судби. Мика ће напред, ја за њим. Ево нас за час на улици. Мика појури коња, а овај мој као луд за њим.

Какву сам фигуру престављао на коњу, видећете из тога, што су се сви, који ме испратише, смејали, а тако и кроз улице. Ја додуше нисам никога видео, само сам гледао у врат коњу и чекао час, када ћу преко њега, ако се случајно ритне. Остависмо Смедерево и нагло сависмо путањом на лево. У брзом касу, а наглом окрету коња, попустише моје ноге и ја сасвим седох у седло и почех се климатати напред и натраг. Коњ опружио главу и појури у галопу... у часу се нагнух на лево, јер испустих у забуни, која ме снађе, један кајас из руке и већ да паднем с коња, када ми у трену искрсну спасоносна мисао, те пустих и други кајас, па обема рукама шчепам за гриву и положим се по врату коњу. Сад што Господ Бог да! мишљах. А док је грива читава и држи, дотле с коња никуда, док сам не стане. У томе се и Мика обазре и прсну у грохотан смеј и стаде. Стаде и мој жерав те се само обзире и ваљда чуди оваком јахачу. Ја дођох до уверења, да је ово заиста један паметан и красан коњ, па и увиђаван, јер ме се могао опростити још у Смедереву, само да је хтео.

— Јесам ти рекао да га стиснеш ногама. И немој му увек гледати у главу, него по пољу, те не ћеш увек мислити на пад.

Удесисмо се наново. Упознао сам сада коња те се нисам ништа бојао. Али за чудо, за сат један јахања јурио сам на жераву и више пута и Мику обишао. Дођосмо и у село Коларе. Младе иду на воду, па певају. Момци с рада певају. Све село пева. Мика ме одведе у једну задружну кућу, у којој се баш спремаху да ручају. Неки чланови седе у сред дворишта под крушком, око једне асуре. Ево редуше, носи оранију са обареним месом свињским, па излије на асуру. Месо оста на асури, а чорба по авлији. Рекох редуши, како се то код нас ради и шта треба чинити са чорбом. Она је пажљиво слушала. Данас већ тога нема по селима Србије. Учитељице и учитељке чине своју дужност и уче народ кувању, чистоћи, реду. Али, имамо још много и много да радимо свуда. Славни Масарик, када је прошле године био у Далмацији, лепо је опоменуо тамошњу интелигенцију. Умемо, рече, терати високу политику, а куће ваше, деца ваша у прљавштини живе. Жене и девојке ни појма о чистоћи. Јела, да те сто грозница ухвате. Препородимо најпре колебу, а она ће нам онда изнети на површину људе у множини чисте као голубове, обазриве, мудре, а онда ћемо и од политике имати користи.

Увече бесмо у Плањи. Мика разгледао пошту и брзојав. То вече се туда железницом провезао и краљ Милан. Ујутру се вратисмо натраг. И сада ево из купеа гледам овај друм, по коме сам јахао... Нека ми читаоци не замере, што сам мало у мислима свратио у Смедерево и Плану. Хтедох одати мало поште честитом своме пријатељу Мики, с којим дописивах све до његове смрти. Жао ми је, што није за живота могао остварити свој идеал. Беше уочио... али није нашао одзива. Мир пепелу његову...

Ево нам и Сталаћа. Са станице се лепо види на брежуљку стара кула јунака и војводе Ђурђа Смедеревца, Тодора од Сталаћа и верне му љубе Јелице. Једно гнездо трагедије, која ће се вечно представљати у души народа српског. Он је овде са својим јунацима јуначки погинуо. Ту ти је и леп мост преко Мораве, преко кога води железница у Врњце. Село Сталаћ лепо и чисто, а околина романтична и бреговита. У пола један сат јурио је влак кроз плодно нишко поље, опкољено са свију страна бреговима. Нисмо ни у сну снивали, шта нас ту чека и ради чега је Ниш остао у души свију излетника и само се он спомињао и спомиње и данас на све стране. Овде се у свој својој величанствености манифестирало оно чувено српско гостољубље. Не толико у јелу и пићу, кога толико беше, да смо имали по три стомака, не би било мало, колико у оној радости и искреном предусретају. Ево ти првих кућа, поред којих јури влак, а наша фанфара свира, а оданде испред станице одјекују већ звуци војне музике. Улице пуне пунцате деце, девојака, људи, жена и све се ори од добродошлице. Пред станицом непрегледна маса света, као да је сав Ниш изишао. И све

НОВИ САД, 4. септембра 1910.

— **Шта се догађа међу угарским Русима**. Мађарски листови су ономад јавили, како међу марамарошке Русе „из Русије“ шиљу тисканице, у којима се народу говори, да своју децу не шаље у мађарске школе, јер да ове хоће, да их насилно лише њихове руске народности. Власти су конфисковале те тисканице.

Познато је, да је међу угарским Русима одавна настао јак покрет за прелаз у православље. Од то доба час-пô, па се јави по који унијатски поп, да упозорава власти, како „панславистичка“ пропаганда ради. А те су оптужбе неосноване. И горе споменута брошира биће да је изазивачки напис каквога руског Настића и да та пасквила није ни видела Русије. Цела ствар мирише на то, да се је хтело направити мало патријотске ларме.

Славље у Црној Гори.

Према политичкој важности, која се приписује у Европи светковинама ва Цетињу са посетама европских владара и њених изасланика, ми смо се побринули, да изашљемо посеб на дописника на Цетиње као извештача. Но пошто су ти извештаји према даљини саобраћаја доцкан долазили, међутим бечке и пештанске новине по опширним телеграфским извештајима доносиле раније саопштаје са Цетиња, то је уредништво „Браника“ морало доносити раније извештаје страних новина и само нешто употребити, што је касније дошло од нашега изасланога дописника.

Но пошто извештаји изаслатога нашега дописника потичу из непосредноога српскога утиска, а притом су много опширнији и важнији, него извештаји из страних новина, што их је „Браник“ у први мах донео, то мислимо, да ћемо угодити нашим читаоцима, ако те оригиналне извештаје са Цетиња, како су редом стигли у Нови Сад, накнадно донесемо.

Цетиње, 9. августа 1910.

Скромна али убава престоница Црне Горе приказује од два-три дана амо оку угодно и српском срцу милу слику. За педесетгодишњи владавински јубилеј витешкога Господара улице су окићене зеленим ловоровим гирландима и народним заставама. Оба улаза у дворску улицу украшена су славолуцима. Становништво је у свечаносну и радосну расположењу и весело гледа у сусрет ретком слављу. Војска у новим преобукама, смештена у великој касарни и улогорена на Обилића Пољани и на Долњем Пољу под Ђиновим Брдом, живо се вежба, да примерним редом зачини славу свог узвишеног врховнога главара. Официри су добили нове униформе, комбиноване по руском крају, и у њима се на Преображење, на челу са Књажевима *Мирком* и *Петром* приказали Књазу Господару, који је такођер заодевен новом преобуком, а у њој изгледа исто онако јуначки, као и у досадашњој народној ношњи.

Лагано стижу страни новинари. дописници најпризнатијих гласила. Њима се овде указује највећа пажња, како би са славља понели собом најугодније успомене.

У недељу 8. августа у вече стигао је бугарски краљ *Фердинанд I.* Дочекан је најсвечаније. До Бара је у сусрет му изашао Књаз Наследник *Данило* те је с њим и са млађаним бугарским наследником *Борисом* уз пуцњаву прангија и одушевљене клике скупљеног света автомобилом у три четврти на седам приспео на Цетиње пред књажевски двор. На улазу у варош поздравио је краља председник цетињске општине Јанко *Дрљевић.* Са краљем је дошла и сјајна му свита, у којој су: министар иностраних дела *Панриков* и војни министар *Николајев.* Пред двором је краља дочекао Књаз Господар са књажевима *Мирком и Петром* Владаоци се срдачно руковали, за тим се загрлили и триред пољубили. Пошто је Књаз Господар бугарском Краљр приказао како министра председника дра Лазу *Томановића,* тако и остале чланове владе, пошли су владаоци да прегледе постројену почасну компанију. Дворска капела је непрекидно свирала бугарску химну. За тим је Књаз Господар одвео свог високога госта у горњи бој књажевскога двора, где је краља дочекала Књагиња *Милена* са својим двема снахама књагињама *Милицом* и *Наталијом* и својим двема најмлађим ћеркама Књагињицама *Ксенијом* и *Вјером.* После приказа је Књаз Господар свога госта отпратио у кочијама до суседне зграде бугарског посланства, у којој је одсео бугарски краљ са својим сином. Том је приликом Књаз Господар вратио посету свиме госту.

У полак девет у вече је у књажевском двору у почаст гостима био свечан обед, у којем су уза свиту бугарскога краља и уза све чланове светлог црногорског владалачког дома, који су га на Цетињу, учествовали са свитом бугарскога краља још и бугарски посланик са госпођом, даље чланови бугарског посланства, чланови црногорске владе и неколико одличних цетињских породица. Књаз Господар је свом високом госту напио ову значајну здравицу.

Величанство!

Прва реч моја у овој реткој прилици нека је захвалност, што сте, следујући подстицајама свога срца, изволели, да ме и по други пут посетите на Цетињу.

Радост је увек већа, кад је са пријатељима делимо, те је за то и ово моје данашње славље зватно повећано Вашим личним учешћем и присуством прворoднога Вам сина Његова Краљевског Височанства наследника краљевића Бориса.

Давно је, од када су се међу нама зачели осећаји и наклоности и пријатељства. Свагда сам се радосно сећао онога часа, кад смо се познали на руском двору приликом крунисања сада блаженопокојног цара Александра III.

По неком тајанствену нагону ми смо се заволели, чим смо се познали, и то кад нико ни слутио није, да ћете бити сретан владалац драге ми посестриме Бугарске.

Од онда сте ми били вазда у пријатељском сећању а кад сте као владалац дошли у Бугарску, осећао сам сваки пут неку свечаност у души, кадгод ми је мисао свраћала у Софију и до Вас.

Кад сте срећно постигли велико дело независности Ваше лепе земље и узвисили је на степен краљевства, ја сам похитао, да будем први, да Вама и Вашем родољубивом народу честитам, јер сам се Вашем великом успеху из свега срца зарадовао.

Наши олноси не престајаху вазда бити срдачни, пуни братске љубави, а запечаћени бише у Опатији пред Вашом узвишеном мајком, кад смо се погнутом главом пред њом и с њеним благословом заветовали један другом на верност, на верност Црне Горе и Бугарске.

И донде и од онда Ви сте радили као дубок државник и мудар владалац на задатцима Вашег одличног народа.

Ја се клањам Вашим успесима и захваљујем Русији, нашој великој заштитници, као и духу родољубља у младог и енергичног бугарског народа, што су ти успеси постигнути.

Седите и седите дуго, дај Боже, на престолу славних Симеуна и Самуила и продужите братском љубављу одговарати на љубав, коју ми Срби, најближа браћа, гајимо према Вама и Вашем народу.

Моји добри Црногорци нарочито су вазда љубили своју бугарску браћу и ја се с узбуђењем сећам онога времена, кад моји војници развише ратне заставе па, певајући песму »У Бугарској наша браћа пиште . . .«, започеше онај велики рат, који, захваљујући цару ослободиоцу, Бугарској донесе слободу.

Милостиво следујте љубити и мене, као што љубим и ја Вас, и следујте веровати у немалаксале осећаје мога братства и у моју безграничну одност према Вама.

Живите дуго, живите срећно Ви, узвишена Вам супруга краљица Елеонора, престолонаследник краљевић Борис, Ваш узвишени дом и Ваша напредна Бугарска.

Бугарски краљ је на ову здравицу Књаза Господара одздравио овим, не мање значајним речима:

Ваше Краљевско Височанство!

Осећаји полавековног пријатељства и братске љубави, који нас с Вама спајају, оставши неповређени у свима бурама, кроз које је прелазило Балканско Полуострво, и миле и неизгладиве успомене из моје прве посете у Вашој земљи разбудиле су у мени особиту жељу, да и по други пут дођем да Вам, Краљевско Височанство, као прави брат честитам срдачно и топло педесетгодишњицу Ваше срећне и за Црну Гору благословне владавине, и да у исти мах поднесем Вама и Њену Краљевском Височанству Књагињи честитке за педесетгодишњицу Вашег срећног и примерног брачног живота.

Особито сам срећан, што сам овога пута могао да посетим отаџбину храбрих Црногораца са мојим љубљеним сином, краљевићем од Трнова. Овде ће он из близа моћи слушати, коликом љубављу бије за његову отаџбину и његова Господара срце сваког Црногорца; овде ће осетити истинска словенска чувства, којима је задахнута душа овог јуначког народа, као и братску љубав, коју исти гаји за Бугаре.

Ваше Краљевско Височанство!

Доносим Вам најсрдачније поздраве и најодушевљенија честитања од стране бугарског народа. Са задовољством се сећам онога одушевљења и излива љубави за Вас и Ваш народ, који је у нама проузроковао Ваш и Вашега народа братски поздрав, који сте нам Ви први послали онога дана, кад сам Бугарску прогласио за независну краљевину.

Бугари и њихов краљ не ће заборавити тај одушевљени поздрав, тај плод братске љубави, и наша срца све тешње ће се спајати у откуцајима са срцима Ваших Црногораца.

Радосни и братски дочек, који сте ми данас приредили, дубоко ме је ганув а драгоцена успомена на наш завет пред незаборављеном мојом матером доказује,да су наше братске везе нераздвојне. Нека би за то као мален доказ послужило данашње моје присуство овде.

Ја сам Вам необично захвалан за добре жеље према мени и мом народу. Од своје стране могу Вас уверити, да Ваша осећања за мене наилазе у мом срцу потпуна одзива и да Вам и надаље остајем онај предани и истински пријатељ, који Вашем дому жели свако добро.

Клањам се Вашим високим и многоструким способностима, Вашој вештини, помоћу које сте своју лепу и јуначку. Црну Гору умели да узвисите и прославите. Успеси, које је Црна Гора покрај свих неповољних природних прилика под Вашом мудром полавековном владавином показала, заслужује пуно одушевљење.

У име моје и у име бугарског народа желим, да Ваше Краљевско Височанство још много година Ваш народ водите до напретка и славе на срећу Црногораца, на радост Бугара и на понос Словенства.

Подижем чашу за драгоцено здравље Вашега Краљевског Височанства, за здравље Њезина Краљевског Височанства, љубљене мајке црногорске, за Ваш славни дом и за добро поносне Црне Горе. Ура!

У понедељак, 9. августа, после подне у један сахат стигао је автомобилом италијански краљевски пар. Дочек је био ванредно одушевљен и управо дирљив. Краљ *Виктор Емануел* III. се са својом племенитом љубом краљицом *Јеленом* довезао из Бара и са Ријеке Црнојевића автомобилом, којим је руководио црногорски наследник Књаз *Данило.* Топови и усклици допратили су високе госте до књажевског двора, где је Књаз Господар са Књагињом *Миленом* и са Књажевима *Мирком* и *Петром* дочекао своју узвишену својту. Лепа краљица Јелена изгледа прекрасно и очито је заједно са својим војном ганута била срдачним дочеком њених Црногораца а и садашњих јој земљака, италијанских радника, који су, постројени у реду, одушевљено клицали и тапшали свом краљу и својој племенитој краљици. На улазу у књажевски двор поздравио је високе госте и бугарски краљ са својим првенцем.

*

Осим већ објављених телеграфских поздрава Његовом Краљевском Величанству Краљу Николи I. стигли су на Цетиње још и ови високи поздрави:

Висока Порта.

Приликом уздизања Црне Горе на Краљевину и ступања Вашег Величанства на тај престо, срећан сам,

---

ти је то измешано: грађанин, господин, официр, ратар, занатлија, а околина одјекује од усклика радости. Како нас, тако пре један сат дочекаше Чехе, после, Хрвате и Словенце и сада нас. Позваше нас све из влака, те пођосмо пред касарну пука Кнез Михаило. У пролазу застадох пред многобројним лепо одевеним у народној белој ношњи девојкама сељачким из Ниша и околине. Лепојке су то, да им треба тражити равних, а све здраве и једре. Али, немаш времена, стајати и разгледати народ, јер влак ће стајати само три четврт сата, а за то ћемо време ваљда промотрити мало улице Ниша, мишљах. Али се преварисмо. Нађосмо се пред касарном. У шумарку пред истом постављени столови са печеном јагњетином, прасетином, питом с месом, сиром, пивом, вином... За свака два госта стоји официр, војник, грађанин, за женскиње нишке госпође, па служе и пазе на сваки твој миг. Јеси ли испио чашу пива, вина, точе одмах другу. Тако и с јелом. Јединствен предусретај и услужност. Нека филозофира ко хоће, али ми се сасвим предадосмо у наручја гостољубиве наше браће, те уживасмо у ђаконијама, које баш лепо и залисмо. И ено брата Хрвата, дижу га на руке, он стаде на столицу и изрече заносну здравицу браћи у Србији, и захвали на гостопримству. Њему се захвали месни свештених Лука Марјановић, поздравивши соколе словенске врло лепим говором. Брат Словенац ено изјављује велику љубав Словенаца за српски народ, а на молбу мојих младих пријатеља захвалим се ја у име Срба гостољубивим Нишлијама. Овде се изненада састадох и са својим пријатељем још са Цетиња Јашом Ненадовићем, који ме позва, да му будем гост у Нишу. Време је да се иде. Опростисмо се, изруковасмо. Јаши обећах, да ћу се свратити, јер вредно је разгледати Ниш и упознати његове честите грађане. Ко буде до краја дочитао ове путописне црте, дознаће још много што-шта о Нишу и Нишлијама. Диван предео и иза Ниша, саме високе горе, које опкољавају плодне пољане, које су лепо обрађене. Прођосмо и кроз дивну Сићевачку Клисуру. Стење се диже са обе стране железничке пруге, а с десне стране тече брза Нишава. Око пет сати уђосмо у широко и дугачко пиротско поље, начичкано под подножјима брегова убавим селима. Народ се разасуо по пољу и жање жито. И ово поље и сам Пирот заузела је српска војска од Турака год. 1878. Заиста, имали су се рашта и борити. Иза Пирота, па према бугарској граници, дижу се јако високе планине са врло ретким дрвећем. На самој граници између Србије и Бугарске, а на такозвани бели петак после ускрса, састају се хиљаде Срба и Бугара, па братски у весељу проводе тај дан. Како и не! Многи су родбина и знанци, а стоје вечито у трговачкој вези. Чему сам се зачудио, то је, да од границе Бугарске па до и изван Софије пред балканским планинама врло добро разумемо Бугаре, као да су Срби.

Ево нас кроз Драгомански Кланац и у Цариброду. Пуна станица света, а упарађена школска деца лепо певају »Ој словени, јоште живи«. Грађанство нас дочека добродошлицом, говорима и т. д. Већ се спустила ноћ, када прођосмо поред Сливнице, те пеге деветнаестог века једног и другог братског народа . . .

(Наставиће се).

што Вам могу управити са најбољим честитањем жеље, које гајим за Вашу срећу и напредак Краљевине.

Мехмед V.

Дворац Пелеш.

С истинским задовољством хитам, да Вашем Величанству поднесем моја честитања на Краљевском достојанству. Ја поздрављам тај сретни догађај са у толико већом радошћу, што у томе видим крунисање племенитих напора Вашег Величанства и праведну накнаду за дугу и мудру владавину, која је обезбедила Вашој лепој земљи обилни напредак и једну лепу страницу у историји. Увимам живо учешће у свечаностима, које славе педесетогодишњицу ступања на престо Вашег Величанства и придружујем се из свег срца многобројним изјавама симпатије и доказима љубави и признања од стране Вашег јуначког народа. Нека Провиђење подржи још за много година Вашем Величанству узвишену мисију, коју испуњавате над члановима Своје Породице, као и над својом младом Краљевином.

Карол.

Брисл.

Приликом проглашења државе Црне Горе за Краљевину, Ја подносим Вашем Величанству моја најискренија и најсрдачнија честитања, и молим Вас, да примите топле жеље, које гајимо краљица и ја за Краљевску Породицу и за напредак црногорског народа.

Алберт.

Стреза.

Желим, да у овај лепи дан, пун радости и части за Твоју земљу, моја мисао буде међу првима, која Ти долази, да Ти каже колико сам сретна да поздравим Тебе и Милену са Краљевским насловом, оправдано заслуженим целим Вашим животом, посвећеним напретку и слави Ваше Отаџбине. Желим из дубине моје душе, да га носите још много година за срећу Вашег народа и за радост свих особа, које вас љубе, у чији број, Ти знаш, да спадам већ одавна и са свом верношћу мога срца.

Твоја најоданија сестра

Маргерита.

Ћинтра.

Честитам Вашем Величанству и Њеном Величанству Краљици сретну педесетогодишњицу Вашег ступања на престо и уздизање Ваше Краљевине, желећи Вам сретну владавину на задовољство Ваших поданика и Ваших Породица, којој се од срца придружујем.

Марија Пија.

Брисл.

Управљам Вашем Величанству моје топле честитке са искреним жељама, које гајим из свег срца за срећу Краља и Његовог народа.

Виктор Наполеон.

Политички преглед.

— **Свршетак франковлука у Хрватској.** Перфектујисање купопродајног уговора између франковаца и фуртимаша обавило се јуче. Тим је „кршћанско-социјална франковачка“ комедија допрла до кулминације. *Др. Јозуа Франк, покрштени Жидов, бивши бесконфесијоналац и екс-либерал постао је вођом и председником клерикалне странке и тиме достојно завршује своју политичку каријеру.* Др. Јозуа Франк учинио је у свом животу већ доста тога за новац, па зашто да за новац не постане и клерикалац?

Тиме уједно франковачка странка као странка коначно нестаје с политичког попришта Хрватске. На жалост не нестаје с њоме уједно и франковлук — оно нешто, заједничког што се састоји из лажи, шпијунства, суровости, простоте, клеветања, тежње за новцем, славохлепности, сваковрсног непоштења, итд., потпури свих гадних и ружних одлика, по којима се франковлук познаје. Тај остаје непромењен, и он је доиста темељ франко-фуртимашког споразума. Франковлук нашао је у фуртимаштини своју слику и прилику, своју сестру....

Иначе т. зв. »фузија» франко-фуртимаша не ће у политичкој ситуацији Хрватске ништа променити. Људи, који су се досада франковци и фуртимаши звали и који су заједнички обављали шпијунску работу, зваће се од сада — кршћански социјали. То је све!

— **Екуменска скупштина.** Неки дан отворена је скупштина екуменске патријаршије; влада је одредила велике полицајне мере. У Фанару је војска у припреми. Коњаничке патроле обилазиле су око улаза у зграду патријаршије, да пазе ко улази. Ипак је око 40 делегата могло неопажено ући. Једанаест је ухапшено, те су сви осим једног опет пуштени пошто су потписали изјаву, да не учествују у скупштини. Скупштина је у присуству 60 делегата отворена. У свом говору нагласио је патријарх, да су Грци великим задовољством поздравили успоставу устава, али су се преварили у својим надама, јер су догађаји који су се збили повредили равноправност и слободу, те повластице патријаршије. Пошто се влада уплеће у унутрашње послове цркве морала се скупштина сазвати, да се изнађе начин, како ће са владом доћи до споразума. Након кратке дебате примила је скупштина предлог патријарха, да се послови одгоде до 10. септембра, а међу тим ће патријарх тражити да влада уклони запреке, које преч е да се скупштина не признаје законитом.

Кад су делегати изилазили из седнице девет је делегата ухапшено. Патријарх је од министра за богоштовје тражио, да се ухапшени делегати одмах на слободу пусте, те је претио, да ће у противном случају затворити патријаршију, и да ће сву одговорност препустити влади. Министар богоштовја одговорио је, да не може насилне мере тако дуго опозвати, док патријарх не одустане од сазивања скупштине. Сви ће ухапшени бити стављени пред ратни суд. Говори се, да ће још друге особе бити ухапшене.

— **Сазив делегација.** Чује се из будимпештанских владиних кругова, да угарска влада жели, да се делегације сазову за 12. октобар п. н. Министар-председник гроф Куен-Хедервари рекао је то код последњег свог договора министру спољних послова грофу Еренталу. Овај потоњи саопштиће жељу угарске владе аустријском премијеру. За 22. о. м. одређено је заједничко министароко веће. Још пре тога установиће се коначни рок за сазив делегација.

— **Владар у Будимпешти.** Некоји мађарски листови јавише, да ће краљ почетком идућег месеца доћи у Будимпешту и остати дуже времена у угарској престолници. Са меродавног места изјављује се, да та вест не стоји. Према досадашњим одредбама мисли Његово Величанство доћи почетком следеће године у Будимпешту и тада дуже времена тамо остати. За то време приредиће се дворске игранке и друге свечаности на двору.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 4. септемба 1910.

☛ Срби! Кад сада, на зиму, буде **попис становништва** у Угарској, сваки с поносом кажи, да си **Србин** А онде, где у пописном табаку има рубрика „**матерњи језик**“, *маститом* запиши реч: „**српски**“. Ако не знаш писати, замоли пријатеља или комшију, нека ти то запише.

— **»Српски Соко« у Новом Саду.** Крај свих препрека соколска мисао није учмала, него је појачана избила опет на површину у доброј нади, да више никад клонути неће. Тако је синоћ у малој дворници Шмидлове рестаурације одржан збор, који је поновно покренуо оснивање „Српског Сокола“ у Новом Саду. На збору је било чланова из свих слојева новосадског српског грађанства и на њему је после кратке расправе једногласно усвојен предлог, да „Српски Соко“ у Новом Саду што пре започне свој рад. Изабран је привремени одбор, коме ће бити задатак, да што брже и одлучније поради око тога, да новосадски „Српски Соко“ што пре развије лављу снагу, а сокољи лет. У тај су привремени одбор изабрани: Владета Георгијевић, др. Миливој Поповић, др. Миладин Свињарев, Паја Јаковљевић, др. Милош Бокшан, Глиша Мирковић, Павле Татић, др. Миша Матић, Ранко Омаљев, Аркадије Петровић, др. Милан Павлас и Александар Омчикус. Српски Соколи! Здраво!

— **Скупштина чланова утемељача и добротвора Друштва Светога Саве у Београду.** Управа Друштва Светога Саве овим путем извештава друштвене чланове утемељаче и добротворе, да ће се по решењу Главнога Одбора Друштвеног држати скупштина друштвених чланова утемељача и добротвора на дан 14. септем. о. г. у 9 сати пре подне у друштвеном Дому у Душановој улици.

Управа моли поменуте чланове, да изволе раније узети улазнице и доћи на скупштину. Улазнице ће се издавати у друштвеном Дому свакога дана од 7—10 сати пре подне све до 13. септем. закључно. Без улазнице неће моћи нико учествовати у скупштини.

— **Излет.** *Новосадско српско занатлијско певачко друштво „Невен“* учиниће сутра у недељу 18. септембра п. н. кал. излет у Каменицу. Пре подне певаће друштво на св. литургији у каменичкој срп. православној цркви.

— **Српски Соко у Митровици на Косову.** Заузимањем вредног учитеља гимнастике соколског друштва *»Српски Соко«* госп. Рајка Караклајића установљено је *српско соколско друштво и у Митровици на Косову,* Ово младо друштво врло лепо напредује и поред тога што су многи младићи отишли у војску и већ у првом почетку броји око **130** чланова. За председника изабран је поп Анђелко а за потпредседника Ђурашковић, драгоман руског конзулата. За који дан установиће се соколско друштво и у Пећи! И тако *»Српски Соко у Турској«* све се више развија.

— **Стање воде у Дунаву.** Данас је стање воде у Дунаву код Новога Сада 5·05 метара.

Новости са стране.

— **Лов на бећара.** Поред свега тога, што је мобилизована жандармерија против убице Имре Виталиша, за чије смо покоре јазили, тај бећар још није ухваћен. Ономад се Виталиш обукао у војничко одело и разговарао је тако с једним полицајем, који га није ухапсио, јер га је уверио писменима, да он није Виталиш.

— **Немачки цар у Бељу.** У Бељ је синоћ стигао немачки цар Вилхелм »многоглагољиви«. Пре њега стигло је преко 200 жандара и детектива. На чији су трошак ови потоњи дошли, не зна се. Како и у Бељу није искључена опасност колере, предузете су све мере, да цара Вилхелма бацили не заразе.

— **Знак времена.** У Сегедину је један варошки сенатор био предложио, да се једна улица назове Кошутовом улицом. али је после *повукао* тај свој предлог.

Ово је свакако знак времена, особито кад се то догоди у »најмађарскијој вароши«, у Сегедину.

— **Парница против адвоката Секе-а.** У Палоти се води парница против адвоката Секе-а, који је на улици убио из револвера мерника Реке-а, пошто се уверио, да је Реке подржавао одношао с његовом женом. Секе је на расправи силно узбуђен. Причајући своју брачну драму често заплаче и јеца- Секе вели, да није наканио Реке а убити. Ну он га је срео на улици, а овај се тако према њему изазовно понео, да га је у часу узбуђења убио. Сведоци су потврдили, да је жена Секеова доиста имала одношај са устрељеним.

— **Јужна железница пред стечајем?** Из *Беча* јављају: Генерални управитељ јужних жељезница Кајзл примио је јуче чиновничко одасланство, које му је образложило своје жеље и тегобе. Кајзл је мирно саслушао говорнике, па је изјавио, да је управништво јужни хжељезница драге воље приправно удовољити свим жељама својих намештеника, у колико се не ради о повишици новчаних издатака. Друштво једноставно не може допринети новчаних жртава за своје намештенике. Положај јужне железнице је моментано такав, да управништву није већ ни стало до пасивне ресистенције. Куд све туд и то! Судбени управитељ и паришки дионичари јужне железнице ставили су и онако већ питање, неће ли друштво доскора бити присиљено најавити стечај јужне железнице.

На тај одговор закључили су намештеници, да се на пругама јужне железнице у Аустрији започне *спасивном ресистенцијом.*

НОВИЈЕ.

Колера.

Ерси (крај Будимпеште) 4. септ. Овде су јуче констатована три случаја колере.

Пожун, 4. септ. Стање оне шесторице, који се налазе у болници под сумњом, да болују на колери, креће на боље. Бактеријолошко истраживање није нашло на њима клице болести.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Министарска конференција.

Будимпешта, 4. септембра. Данас ће бити министарски савет, који ће установити радни програм за сабор.

Састанак трију владара.

Копенхаген, 4. септембра. Крајем септембра састаће се енглески краљ, руски цар и немачки цар у Визбадену. Састанак тај иде за осигурањем европског мира.

Колера у Угарској.

Будимпешта, 4. септембра. На шлепу »Вилмошу«, који је из Тукуље дошао овамо, умро је један матрос од колере.

Пасивни отпор железничара.

Беч, 4. септембра. Пасивни отпор на јужној железници све је јачи. На 19 станица је највећи заплет. За два дана ће престати сав теретни промет.

„606“.

— Даљи успеси Ерлихова лека против вренге (сифилиса). — Француски и руски научењак о чудотворном дејству препарата бр. 606. — Из Фирховљеве болнице у Берлину. — Усавршен нов поступак око лечења. — Изјава професора Векселмана. — Смртни случај после уштрцаног лека. — Ерлиха рекламирају Чивути као »свога«. — Одлазак Јапанца Хате. — Руске почасти јапанском научењаку. — »606.« лечи и шећерну болест? — Успеси у Угарској.—

Сваки дан доноси нове доказе, да је генијални немачки научењак, професор др. Павле Ерлих, **добио битку** у борби против страшног бича људства: против ужасне и одвратне болести вренге (сифилиса). Једним ударцем Ерлихов препарат »606.« убија у човечјем телу бациле т. зв. спирохете (spirohaetae), који проузрокују страшну и гадну болест, и данас се већ утврдило, да је нађен лек, који ће ослободити човечанство једног од најстрашнијих непријатеља човечјег тела.

Изнећемо овде пред читаоце »Браника«, какви су даљи успеси генијалнога проналаска овога великога Немца, који је уз Фирхова и Коха ваљда више славе стекао имену немачкога народа, него Бисмарк и Молтке.

*

Дописник петроградског „Грађанина“ је разговарао с проф. Ерлихом у његовој лабораторији поводом његова проналаска.

— Резултат примене лека „606“ или диоксидиамидоарсенобензола, како му је научно име, — рече професор — просто поражавају човека. Посматрања, која се чине овде, доводе до крајње интересантних закључака.

И проф. Ерлих се подробно заустави на околности, да *»606« особито јасно и брзо показује своје дејство у тешким облицима сифилиса.*

— Ево гледајте, — рече Ерлих дохвативши сандуче и извадив из њега неколико фотографија, — ево човека, кога су нам донели у такову стању, да на њему скоро не беше образа ни подобија људскога. Сами видите по фотографији, шта је то било!

Лописник погледа на слику и осети, како га мрави подилазе. Та фотографија беше нешто не ужасно, него право чудовиште. Човек беше фотографисан, како је лежао на кревету. Саме кости и кожа, у буквалном смислу те речи. А цела површина онога, што му је остало од тела, била је покривена не ранама, него неким провалијама. На глави сам гад и рана: прави кратер на вулкану.

— Сви унутрашњи органи тога човека били су — настави учени професор — заражени и повређени, није се могао кретати, престао је јести, у њега нестаде свих мишића, тако да нисмо знали, како да се досетимо и да му уштрцамо лек. И ево с трудом извршисмо уштрцавање, 0·5 грама мога лека унесено је у неки дрњак, што је од мишића случајно остао читав. И после врло кратког времена тај човек стаде јести; у очима му се пробуди пламен живота, под кожом, међу мишићима отпоче оживљавање, ране стадоше зарастићивати и ја сам уверен, да ће он оздравити, — рече Ерлих.

Особито поражава човека дејство лека »606« код сифилитичне главобоље, која после уштрцања пролази брзином, да се човек диви. Посматрали смо човека, коме је сифилис задавао тако страшне болове у глави, да је урлао од болова, да је поломио зубе, шкргућући од мука. Нису му помагале ни невероватно велике дозе морфијума. Једна инјекција „606“, и после три сахата нестаде тих чудовишних болова, као да их никада није ни било.

Како проф. Ерлих уверава, сада је већ ослабљен бол на месту, на ком се убризгива лек. Само убризгивање врши се нешто друкчије и простије, него пређе.

— Кад говорим о тим боловима при убризгивању, — рече проф. Ерлих — морам казати, да су ти болови врло субјективни, шта више различити код разних народа. Тако на пр. Срби скоро не осећају бола, а код других народа је тај осећај болова врло јак. Врло је интересантно, да су неврастеници и пијанице врло мало осетљиви. Али гле, погледајте ову фотографију ретког случаја гумозне оболелости палца на нози! — рече Ерлих, пружајући ми неколико фотографских снимака.

На једној фотографији била је снимљена нога, на којој на месту палца беше нека рањава гука. На другој фотографији палац је имао знатно измењен вид, а на трећем снимку је нога била као у потпуно нормалнога, здрава човека.

— Тај резултат је, — рече Ерлих — постигнут у току од 15 дана једним јединим уштрцањем.

Популарност препарата професора Ерлиха расте из дана у дан. Али сам Ерлих још тврди, да та ствар треба свестрано да се проучи.

— Многи — вели проф. Ерлих — мисле, да се препаратом »606« могу излечити и последице сифилиса: прогресивна парализа и табес (сушење кичмене мождине). Али у истини ја чак не препоручујем, да се примењује »606«, ако су прогресивна парализа и табес већ отпочеле. Ту »606« само може шкодити, јер је ту већ органска измена, finis (крај)!...

*

Но ипак резултати Ерлихова лека против вренге просто задивљују човека. Дописник великог руског листа »Новога Времена« говорио је с проф. Ерлихом, који је пре свега разјаснио, зашто је његов лек добио назив »606«. Један лист је писао, да је тај назив отуда, што је проф. Ерлих, пре него што је ступио са својим препаратом пред широку јавност, испробао тај лек на 605 болесника.

— То не стоји, — рече Ерлих. — Нисам ја на сифилитичарима извео 605 опита, него на самом препарату, који се зове: диоксидијамидоарсенобензол. Ти хемијски саставни делови га сачињавају. Али како да се они доведу у армонију? Врло је важна ту и температура, и процентни однос међу тим хемијским саставним деловима, и много других услова. А све то не ћеш определити на једаред. Начинио сам препарат бр. 1., услови срачунавања беху такви и такви, околности такве и такве. Није изишло ништа. Зготових други препарат, бр. 2., начело исто, али нови услови. Опет неповољан исход. И тако сам састављао и преудешавао 417 препарата, и тек са 418-тим почео сам да примењујем тај састав у лечењу; т. ј. опите лечења на људима извршио сам почев са 418 тим препаратом до 606 ог укључно, мењајући састав сваког већег броја (418, 419., 420. и т. д.) у сравњењу са претходним. Последњи препарат, по броју 606, испао је према томе сретније од свих претходних, и ја сам се на њему зауставио. Отуда му и назив.

Сам препарат „606“ је жућкаст прашак, херметично затворен у мале стаклене цеви. Тај састав, пре него што ће се увести у болесниково тело путем убризгивања, ваља претворити у течност.

— То је посао врло важан, — вели Ерлих. — Ваља се обазирати на много штошта. Уопште, мој препарат није подобан, да болесник њиме сам себе лечи. Њима лечити може само лекар, а и саме лекаре ваља још поучити томе. Сад већ имам ученика. Код вас у Русији први мој ученик био је др. Ђорђе Иверсон, а сада је још један изврстан, професор Кулњев; обојица су прекрасно схваћали. Код препарата »606« има још једна неудобност: квари се, ако дуже стоји; он мора бити увек свеж, и зато се он може зготовити само у малим партијама и да се одмах потроши.

Учени професор је за тим прешао на резултате у примени његова лека.

— У лечењу самога сифилиса препарат „606“ дејствује изврсно, — вели Ерлих. — **Сваки сифилис: у првој, другој, трећој стадији излечи »606« за кратко време и без икаква трага.** У већини случајева довољно је само једаред убризгати овај лек, а кад би се живом хтео постићи исти резултат треба 4, 12, 20, 48, 100 убризгивања. Најпосле, код неких болесника сифилис на живу уопште не реагира: сипај је у болесника ма чашама, разлагање тела се наставља, а на крају крајева још настане отровање живиним отровом. А „606“ дејствује сместа.

Ту је разговор био прекинут, јер нагрнуше посетиоци. Даље обавештаје о дејству „606“-тог добио је дописник руског листа од управника градске клинике за кожне болести у Франкфурту на Мајни, професора Херксхајмера, асистента Ерлихова.

— Дејство средства „606“ на болеснике — вели он — поражава човека. Код мене, у градској клиници било је свакојаких облика сифилиса. Ерлихов препарат испробан је на **4500** болесника **увек с великим успехом.** За сва четири месеца у болесника, излечених Ерлиховим препаратом, није било још ни једног случаја рецидива (т. ј. није се болест повратила). **Сифилистичних појава нестало је у часу,** код многих већ други дан после инјекције. У 130 случајева довољно беше само једно убризгање. Не може бити погоршања болести у телу, ако се пређашње лечење живом и јодом замени новим лечењем са »606«. Ми смо овај лек »усули« баш у многе болеснике, у којих живе и јода већ беше у телу. Али болест се није погоршала, него су сви оздравили. Препарат »606« шкоди само оном, код кога је наступила прогресивна парализа и табес, а затим може да нашкоди још у три случаја: ако болесник има уз сифилис још и какву болест у срцу, плућима и очима. С тога ми, пре него што ћемо уштрцати лек »606«, увек помоћу специјалиста испитамо, не пати ли болесник од срца, очију или плућа. Ако се нађе, да пати, не уштрцавамо.

*

Московски лекар Ф. М. Блументал се је ових дана вратио у Москву из Франкфурта, где је неко време провео код професора Ерлиха, а затим је посетио више немачких клиника и болница, упознајући се с препаратом »606«.

— Видео сам масу примера, како се лечи тим леком по немачким болницама, и чим је болест гора, особито у трећем облику (терцијеран сифилис), тим се боље опажа утецај овог лека. И сам Ерлих — који неуморно прати добивене извештаје о излечењу вренге, којих је извештаја за време мога боравка добивено већ 3300, — одвојио је 200 случајева, у којима је без примене препарата блиска смрт била неминовна. Видео сам ужасних случајева сифилиса у Берлину. У Фирховљеву болницу донесоше безнадно тешког сифилитика, свега увезаног у завоје. Тело му беше пуно гнојавих јазава и рана, болесник се једва мицао од слабости. И од једне инјекције Ерлихова лека ране се стадоше подмлађивати, зарастићивати, а сам болесник је из дана у дан бивао јачи и бољи у месу.

Таквих примера има много, — вели дописник „Гласа Москве“.

*

У једном од најновијих бројева париског „Матена“ написао је значајан чланак чувени париски лекар др. Салмон, шеф Пастерова завода. Француски научењак извештава о оним покушајима, које је он извео у Пастерову заводу са леком професора Ерлиха. Исход тих покушаја без изузетка је диван.

Др. Салмон је један од најјачих следбеника и годинама већ сарадник славног руског бактеријолога Мечњикова, који је такође стекао великих заслуга у тражењу сурутке за лечење сифилиса. Мечњиков је, наравно, уздржљив према Ерлихову леку, јер Мечњиков не тражи хемијски лек против вренге, него тражи сурутку (серум), која имунизира човека против заражења крви. Али кад му је Ерлих послао свој лек, Мечњиков је најпоштенијом научењачком непристраношћу изјавио:

— Ерлихово име је озбиљно име. Супрот њему нема места неверовању, средство безусловно ваља опробати.

— И ко проба овај лек, — вели др. Салмон — тога резултат задивљава. Ово средство чуда чини!

Др. Салмон је до сада у 77 случајева примењивао Ерлихов лек, и то у свима стадијама сифилиса. Успех у сваком појединoм случају задивљавао је. Велике сифилитичне ране су се залечивале невероватном брзином, да је то управо чудо. Међу болесницима беше један младић од 23 године, који је од страшне болести био већ сав узет. Тај несретник је на нека 24 сахата после инјекције могао да дигне руке. Два дана после тога су му укочене зенице постале сасвим нормалне, а кад је одлазио из болнице, и ноге је потпуном лакоћом могао да употреби.

— Па та чудеса се понављају по целом свету, — вели др. Салмон — свуда, где испробаше Ерлихов лек. На овогодишњем лекарском конгресу већ ће бити познате хиљаде случајева и Ерлихову особу поздрављаће бурно одушевљење, јер **данас се већ може без икаква зазора казати, да је у борби против вренге лек „606“ победилац.** За будућност можемо се одавати лепој нади, да једном сифилис не ће бити друго, до ли зла успомена.

*

Један мађарски лекар, жупанијски физик, био је недавно код управитеља Фирховљеве болнице у Берлину, тајног здравственог саветника професора Векселмана, који је од почетка марта о. г. лечио 800 болесника Ерлиховим леком. Сад тај Мађар у једном листу износи, шта је све видео и чуо код Векселмана. Видео је потпуно излечене до скора страшне сифилитике. А затим описује, како чувени тај немачки дерматолог врши ушприцавање препарата „606“.

Пошто је одржао лекарску смотру над 300 болесника, проф. Векселман иде у операцијону дворницу, где га чекају болесници, одређени да им се убризга лек. На белим застрвеном столу, згодно намештеном, стоји ахатски аван, извађен из парног чистилишта (стерилизатора), више чаша, цеви за црпљење и хемијска средства, потребна за уштрцавање. У ахатском авану се „606“ измеша. Проф. Векселман је неких 10 минута стрпљиво прао руке, затим стаде пред сто и прозбори:

»Чин убризгивања је исто, што и операција, који чин додуше свршавамо без ножа, али га ваља извршити са најпедантнијом чистоћом, а раствор »606« на правити уз најстрожију чистоћу (стерилизовање). Растварање прашка данас смо већ битно упростили, али тај упрошћени поступак око растварања тражи велику извештаност, вештину, потенцирану пажњу, строгу тачност, јер само савршеним раствором и потпуним неутрализирањем раствора можемо постићи, да целу количину убризгамо без бола и без накнадних болова. Средство увек ваља да сами зготовимо«.

С тим речима узме професор у малу стаклену цев заливени жути прашак, челичном тестером одсече крај стаклене цеви, прашак изручи у ахатски аван и — како рече — преузе апотекаров позив. Таре, раствара, меша, боја мешавине се непрестано мења, постаје зелена као смарагд, затим пожути, а кад је већ потпуно подобна за уштрцавање, једва је има 5 до 6 грамова. Убризгивање се за један тренутак изврши, а при том се пази на правила хирургије. Болесник, као да ништа није ни било, сиђе с операцијоног стола и сав радостан одлази.

Проф. Векселман је за тим растумачио мађарском лекару, како у многим случајевима на 24 сахата после инјекције буду убијене спирохете, та опасна проклетиња по људство.

— Ово — рече чувени професор — није мађија, него истина Ерлихов лек, што га је он кемијским путем саставио, у првом раду и то најсигурније дејствује онде, где је то преко потребно, кад болесник лебди између живота и смрти. Нема више никакве сумње, да нови лек на све облике вренге тако брзо и темељито дејствује, како ни приближно не дејствује ни један од до сада познатих лекова. Оздрављење наступа тако брзо и снажно, да старе болеснике није могуће ни показати, јер за неколико дана, често као на какав чаробни ударац, прве ноћи нестане свих типских измена на телу. Ово важи и у оним случајевима, кад смо убризгали лек „606“ у болеснике, за које се је мислило, да су изгубљени, неизлечиви, а који нису реагирали на лечење живом. Та опажања се не могу назвати сугестијом, особито не онда, кад чујемо и видимо, да после инјекције с Ерлиховим леком престану страховити болови у костима, који бацају у очајање сифилитичаре. Ово се само тако може растумачити, да уштрцавањем убију спирохете, јер кад се појави костобоља, која не да болеснику ока склопити, то је знак, да у крви болесниковој живе ти паразити. Ране у устима — као што смо видели — за 24 до 48 сахата почињу да се залечују чак и код јаких дуванција, све ако ови и не оставе дуван. Нарочиту пажњу заслужује овај лек код одојчади, која су се родила са сифилисом, јер смо га до сада с успехом употребљавали исто онако код изабраних случајева, где није било никакве наде за живот.

Да ли »606« једним ударцем излечи вренгу, на то питање аподиктички још не могу одговорити, али то је после досадашњих искустава само питање другог реда. Факт је, да између 900 микроскопски прегледаних случајева нисам видео општу рецидиву. Било је случајева, да од првог убризгивања није наступило потпуно оздрављење; то се и тиме тумачи, да доза није била довољна и убризгани лек није допро до спирохета, које су биле ван крви, завучене на појединим местима тела. На очне живце овај арсенов препарат ни у једном-једином случају није штетно утецао.

*

У Кодњу је на тамошњој клиници један сифилитичар, пошто су му убризгали Ерлихов лек, умро. Држи се, да ту није крив лек, него да је лек неувежбаном руком рђаво дозиран. Уз то је тај болесник услед вренге био већ на издисају.

Прослављеного професора Ерлиха сада Чивути рекламирају за себе. Веле, наиме, да је Ерлих родом Чивутин. Ако и јесте, то му славу не умањава.

Врсни помоћник проф. Ерлиха у проналаску лека против сифилиса, Јапанац др. Хата, отишао је преко Русије у своју отаџбину. У Москви су га руски лекари на рукама носили. Приредили су му у почаст сјајан банкет, на коме је др. Хата опет скромно изјавио, да сва слава и све признање припада само Ерлиху, јер је једино и искључиво Ерлихова генијалност дала људству спасоносни лек. Рад, који је он — др. Хата — свршио, много је незнатнији, а да би имао права на икакво признање, он је просто извршавао Ерлихова упутства. Са банкета су проф. Ерлиха поздравили дугим поздравним телеграмом.

Руски лекари поздрављају Немца Ерлиха са банкета, приређеного у почаст Јапанцу Хати. И ту је »606«-ти препарат учинио — чудо!

*

У варошкој болници у Франкфурту на Мајни држао је проф. Ерлих ново предавање о успеху „606“. До сад су му клинички лекари из свих делова света послали извештаје о резултатима својих покушаја са Ерлиховим леком. Ерлих сада има извештаје о **5700** случајева и **код највише болесника је успех за чудо велик.** Клиничари су известили Ерлиха, да је његов лек излечио и много таквих болесника, којима није помогло — што кажу — ни свештање масла. Човек просто стане од чуда, кад види дивно дејство новога лака.

Има међу тим извештајима један особито значајан. Болеснику, коме је лекар убризгао Ерлихов лек, вренга је била разорила грло и ждрело; није могао ни течном храном да се храни. И тај болесник је дан после инјекције могао да прогута чврсту храну. Други један сифилитик дуго и ужасно је патио од болова у глави. Кад му дадоше Ерлихов лек, за једну ноћ га прођоше болови.

*

Почасни физик торонталске жупаније, др. Мавро Ивањи, поднео је професору Ерлиху извештај о дејству »606«-тог препарата код 119 болесника, којима је др. Ивањи убризгао тај лек у варошкој болници у Вел. Бечкереку.

Исти овај лекар известио је проф. Ерлиха о једном свом сензацијоном опажању при дејству Ерлихова лека. Наиме, опазио је, да **»606« потпуно лечи и шећерну болест,** против које до данас не беше лека. Др. Ивањи имао је под руком болесника са терцијерним сифилисом, а исти болесник је уз то патио и од шећерне болести. Кад је том несретнику убризгао Ерлихов лек, констатује неочекиван резултат, да су се за пет дана на сифилитикову телу не само залечиле ране, него му је **нестало из тела и шећера,** и то потпуно! И дејство изгледа, да је стално. Болесник је од то доба јео редовна јела, у којима има шећера, и после три недеље, ево, по новом, тачном испитивању нема му

у мокраћи шећера ни у најмањој мери. „Рискирао сам“ — вели др. Ивањи — »пробу код такта тешког шећерног болесника, у чијој мокраћи је преглед нашао 3·6% шећера. Тај болесник није био врengав. Пре три дана сам му убризгао Ерлихов лек и инјекција није изазвала ни најмањи поремећај. После 24 сахата опазио сам очигледно побољшање општега осећања и шећер је у болеснику такође јако опао. Упозорио сам на то проф. Ерлиха и запитао га, није ли пробитачно, да после тих, свакако не случајних резултата, даде опробати дејство лека и код несифилитичких људи, који болују од шећерне болести.«

Престонички листови с признањем беле же, да од 20. августа амо у варошкој болници у Панчеву такође чине покушаје с Ерлиховим леком, и то с најлепшим успехом, и да инјекције контролише млади Србин лекар г. др. Николи Драгнчевић. О овом је наш лист опширније већ известио.

У Дебрецину су с Ерлиховим леком такође постигли врло леп успех код сифилитика и мушког и женског рода. Сифилитичне ране су се залечиле на болесницима и знаци страшнога недуга нису се повратили.

Народно здравље.

Васпитни значај колере.

Велике кужне болести и велике епидемије појављују се у таком ужасу, који је морао довести људе до таквог страха, да у њему виде божји бич, пре него што је пошло за руком највећим напорима науке и њеним социјално-хигијенским применама, да над њима извојују величанствену победу и из ње извуку начелну васпитну добит.

Св. Писмо описује на више места кужне болести као божју казну, а звучни Омирови стихови причају о наљућеноме Богу Аполону који седи пред логором и немо и без престанка баца своје вагрене стреле у грчки логор. И човек је падао за човеком.

Средњи век није налазио никаквог другог спасења до молитве и литија, а болничка пракса покоравала се заповести, да се заражени жртвују. Ужасне сцене, које су се 1576. године одигравале у болницама у Милану, спадају у најстрашније документе о глави »homo humani lupus“ и њихово описивање не може се читати без ужаса и без језе.

Цивилизаторни и за солидаритет васпитни карактер кужних болести лежи у томе, што оне приморавају друштво *све да спасе, да не би сви пропали*; што га приморавају, да у великоме, војничкоме стилу предузме опсежне мере за заштиту целокупне заједнице. То чини рђави, сићушни бацил колере нарочитим карактером свога начина, живота и делања.

Бацил колере улази у човечји организам кроз канал за варење. Ако је организам ослабљен, онда он произведе заражење, које прво изгледа као какво јако запаљење утробе, али ускоро показује знаке општега тровања. Али особеност се налази у томе што се бацил колере умножава рапидно у телу човечјем, ако су повољни услови, док он изван тела показује сасвим слабу отпорну снагу. Топла вода сместа убија бацил, а при температури од 56 степена Целзијевих он после једнога сата угине. Ниже температуре подноси боље, али најдуже четири дана. У простору, осветљеном сунчаним зрацима, и у сувоме ваздуху умире после једног сата.

И дезифекцијона средства убијају слободан бацил лако. Најслабији раствор сублимата убија га за пет минута. И у том својству лежи условљен онај нарочити карактер кужне болести, јер као најстрожије средство за спречавање ширења колере показује се мера: спречити бацилу улаз у човечје тело, у сва људска тела општине и државе. Ово би управо било лако предузеће, јер пошто бацили поглавито излазе из онога, што болесник од себе излучи, то само треба избегавати додир са таквом материјом. И сад разумемо, зашто кужна болест међу лекарима, који долазе с њим у тако близак додир, ретко тражи жртву.

Али околности се замршавају и пооштравају потребу заједничког социјалног поступка, кад посматрамо даље услове, који продирање кужне болести потпомажу, као питање умерености и пијаће воде. Ослабљен организам даје бацилу прилике, да се лакше развије, Тако се дешава, да за време епидемије колера нарочито у данима после каквог свечаног дана обара нове жртве. Отпорна снага од прекомерног пића и јела ослабљених сељака не може да пркоси кужној клици. И пракса, да се само кувана вода пије, пошто се бацили често распростиру кроз пијаћу воду, захтева индивидуалну васпитну профилаксу.

Али то није довољно. Цивилизована држава не сме колеру да очекује у земљи, она мора на границама цивилизације да подиже санитетске тврђаве против варвара,

Завичај колере изгледа да је Индија, где она влада већ неколико столећа. Кад заражене индијске хаџије дођу у Меки у додир с другим мухамеданцима, који су дошли из Централне Азије, заразе се и ови. Они однесу колеру у свој завичај и заразе своје земљаке. А преко великих татарских брдовитих путева допиру бацили до обала Каспијског Језера а одатле на корито Волге. Као кужна болест продиру они у Русију, где у необразованим народним масама налазе повољно земљиште. Али на немачкој и аустријској граници наилази непријатељ на снажну санитарну организацију, која стратегично на сваком месту упада стражари и сваки напад енергично одбија.

Брижљивом контролом реченога саобраћаја и снабдевања пијаћом водом, као и изолирањем евентуално оболелих или сумњивих спречава се могућност ширења болести, изолирају се поједине продрле клице, пошто је практички немогуће, само продирање преко граница да се спречи.

Страховања, која је у публици проузроковала појава неколиких случајева у јужној Италији, неоснована су, Ми опомињемо, што се специјално итмлијанских околности тиче, на одлуке интернацијоналне конференције, која се састала године 1903. у Паризу. На тој конференцији узета је у обзир и друга могућност упада колере, наиме путем саобраћаја лађама кроз Суецки Канал, и донете су примерене одлуке, које су показале најбоље резултате.

Тако опасност заразе спаја цивилизоване народе на борбу против непријатеља човечанства.

Желети је, да наша отаџбина не буде у томе колу лен члан.

Књижевност и уметност.

»НАПРЕДАК«

у Земуну.

»Напредак« продаје само добре књиге, носи књиге у кућу и на ноге, даје књиге на отплату, даје књиге и часописе на претплату.

*

Данас већ нема ни код нас интелигентна човека, који не даје извесну суму новаца годишње на књижевност. Само је врло мало њих, који тај издатак чине свпуном коришћу и за себе и за нашу књижевност. То бива особито стога, што ретко ко купује књиге по неком смишљеном плану; многи их већином не купују ни по потреби, него по пуком случају. Многи су узроци, са којих то бива, али је један од најважнијих узроки слабом растурању књига у томе, што су књижарске везе код нас још увек рђаве и што продаја није никако организована. Осим тога, никако се не *покушава да се учини систематско одвајање добрих књига од рђавих и сумњивих.*

Већина наших људи често и не зна за по неко добро дело, да је оно у опште изашло, или сазна за њега доцне, када је већ донекле изгубљен прави интерес. У већини наших места нема књижара или бар нема добрих књижара. Наше књижаре у главном продају писаћи материјал и школске књиге; везе са писцима су врло слабе, а на одабирање *добрих* књига нико и не мисли. Осим тога већина интелигентних људи, заузета својим бригама и пословима, не доспева, да води кореспонденрију о књизи, коју жели набавити, да се распитује за цену књиге и да се мучи око упутнице и око пошиљке новца. Те су незгоде особито велике пра набавци књига, које излазе у Србији — а тамо је данас главна а највећа продукција српских књига —, јер у том случају посао се умножава још и мењањем новца и обрачунавањем са књижарима, издавачима и писцима.

Цео је тај посао необично заметан и незгодан и није ни најмање чудно, што се већина српсках читалаца радије одриче књиге, но што предузима ту компликовану и непријатну процедуру. С тога се српске књиге сразмерно још увек врло слабо растурују, чак и у оним српским крајевима, који су одмакли културом и материјалним благостањем. Продукција је српских књага доста велика, а она расти непрестано, али ни начин растурања, ни број растурених књига — и ако је у овом погледу учињен неки напредак, — ни близу не одговара томе полету.

С тога је неколико наших млађих интелигентних људи одлучило, да оснује у Земуну књижарско-издавачки завод „Напредак“, коме ће главни задатак бити систематско организовано растурање српских књига.

Основни принцип „Напрешка“ је, да продаје само добру књигу.

„Напредак“ хоће да изврши свој задатак на тај начин, што ће књиге носити публици на ноге и у кућу. *„Напредак“ ће наиме имати своје поверенике и путнике,* који ће од времена на време залазити у српска места, походити интелигентне људе и показати им и понудити нове књиге

Тај ће посао обављати брзо и окретно; публика ће бити одмах послужена и солидно.

Набавку књига олакшаће »Напредак« публици особито на ова два начина:

1.) Свака књига, или количина књига моћи ће се добити на отплату у месечним ратама.

2.) „Напредак“ ће увести сталну претплату за српску књижевност. За стално месечно уплаћивање од 1 К. па на више, моћи ће сваки претплатник, *према Извештају „Напрешка“ о новим добрим књигама, који ће од времена на време добијати,* добити књиге *и часописе.* које „Напредак“ добије у препродају, у вредности своје годишње уплате.

»Напредак« ће, осим књига, продавати и пробране музикалије српских, словенских, модерних и класичних композитора.

*

Тражите, обичном дописницом, наш најновији извештај о добрим срвским књигама и музикалијама.

*

Мишљење г. *Стојана Новаковића* о растурању српске књиге:

Књижевни буџет појединих кућа веома је мален.

Средства за растур српске књиге данас су већ, спрам данашње потребе, потпуно недовољна.

Стари начини (ширења српске књиге) су изобичајени, а на њихово се место ништа друго ново у замену није организовало.

У нашим се књижевним и родољубивим круговима сваки час може чути вајкање што српску књигу ни из далека није тако лако набавити као немачку, француску и енглеску. Не може се тражити од сваког појединог купца, да се брине и о наручивању и о обрачунавању, мењању, шиљању новаца и о свима царинским и поштанским ситницама, које су с тим скопчане међу земљама под различитом државном влашћу.

У растурању српске књиге посредника никако нема; растурање се, међу тим, без посредника извршити не може. Ма колика агитација за правилнији растур српске књиге не помаже ништа, кад тај посао никакве добро смишљене организације нема!

Растур српске књиге зависи од читаве гомиле случајности и необично је неједнак.

Шта би желети било, то је — међу тим — растур српске књиге *правилан и једнак.*

Српској књизи данас се већ чини релативно врло мало политичких сметњи: сметње од којих она страда налазе се у неуређености њене читалачке публике и у крајњем недостатку сваке организације у књижарској трговини. Не само оглас, *него баш књига сама собом треба да потражи свога читаоца,* треба да му пође на сусрет свуда и на све стране.

Кад српска читалачка публика, истинито пробуђеном вољом в потребом за српску књигу, буде довољно крепка и потпуно образована, место родољубивих ревнитеља доћи ће заинтересовани људи — књижари — и они ће, са својим књигама, поћи од града до града и од села до села, да потраже свуда и на сваком месту читаоца.

Растурање књиге српске не треба да буде ни с каквом натегом. Тога *растурања ради не треба нико да се отрже од посла свога*; не треба ни на ког да се апелује у име родољубља, те да он за тај хатар, друге куми и моли. Књига треба да дође сама, тако рећи, ако не пред кућу и у кућу а оно тако на домак свакоме, да му није тешко набавити је.

Разуме се... никаквој организацији не може бити задатак да се помогне писцу, који ради рђаво или невешто. Али писац цењен, који је на висини и којем је ауторитет признат, треба да је сигуран за распродају своје књиге.

*

Народној књижевности целокупној треба један систем распродаје сваком приступачан и општи; и мало невезан за личне обавезе или лична расположења, основан на потпуно слободном избору и саобраћају међу писцима и публиком.

*

Задатак је доброг књижара да писцима осигура онаі правични део зараде који им од њихова труда и од књижевног дела припада и да књигу што већма рашири.

*

. . . има примера, да је за табак превода белетристике (која се доста и чита и продаје) плаћано по *пет круна*! Овакви књижари издавачи (а такви су наши били већином) жива су рана и књижевности и књижевницима: они, просто, једу књижевнике, а богате себе њиховом горком муком, а књижевности не даду напредовати стога, што књижевност у онолико боље напредује у колико је материјално боље књижевницима.

Српска Књига у XIX. в.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

3. септембра 1910.

Пшеница нова	К	9·60——·—
Пшеница стара	„	8·60——·—
Зоб	„	7·50——·—
Јечам	„	6·——·—
Кукуруз	„	5·90——·—
Лањик	„	7·—
Мувар	„	5·50
Пасуљ	„	11·

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	60—66
Свињи тешки по кили	1 К	00—·10
средњи „ „	1 „	——·06
„ лаки „	„	90—98
„ мршави пар 200—280	„	
Теоци по кили	„	———
Јагњци по кили	„	———
„ по пару 36—40	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	—40
Јаја 7 комада	„	—40

С будимпештанске берзе. *Будимпешта,* 15. септембра п. н. Октобарска пшеница К 9·91; априлска пшеница К 10·25; октобарско жито К 7·74; априлско жито К 7·78; октобарска зоб К 8·04; априлска зоб К 8·25; мајски кукуруз К 5·79.

Србине,

не испуштај земљу из шака,

јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмеран народни губитак сигурна и неизбежива народна пропаст, највеће српско народно издајство!

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
За уредништво одговара: **Тоша Грујић**

ОГЛАСИ.

TREBAM

jednog vještog trgovačkog pomoćnika za specerajsku detajlnu radnju.

Josip Jakobac
476 1-2 Petrovaradin.

ПРОДАЈА
правих сремских планинских
ВИНА

од 50 литара па на више у бурадима и боцама

Готових нових буради, испраних кључалом водом, има стално на стовариштy.

ИМРЕ В. ХТЛ, бачвар
НОВИ САД, Петефијева улица бр. 8.
(у сопственој кући.) 471 1-24

У МОЈОЈ КУЋИ

на најбољем месту, средина вароши, где је постојала двадесет година помодна мануфактурна радња, **издајем велики локал са станом одмах под кирију.**

T. Kubin.
473 1-3 **Јоца Марковић.**

НАСТАВНИЦА

у немачком језику, како у конверзацији, тако и у граматици и књижевности, настанила се у Новом Саду.

Распитати код гђе Младеновићке у Новом Саду у Пајевићевој кући у дунавској улици бр. 36.

475 1—3

Стечај.

Према решењу Патроната од 5. (18.) септ. 1909. бр. П. Г. 115|76. расписује се овим стечај на **место другог послужитеља** у овој гимназији. У дужност томе послужитељу спада ложење Meidinger-ових пећи у заводу и послуга у физикалном кабинету.

Плата је 720 К годишње са 120 К станарине, а првенство имају бравари или машинисте, који би уз то и свој занат могли радити за време школских ферија. Пријавити се ваља молбом а свакако и лично код потписане управе, најдаље до 10. октобра т. г. по нов. кал.

Карловци, 16. септембра 1910.

Управа 478 1-3
срп. вел. гимназије карловачке.

Примам на машини
штрикање и потштрикавање
ЧАРАПА
по умереној цени.
J. Пандуровић,
2 42-100 Кошутова улица бр. 25. врата 9.

Пажња!

Отворена је
: : стручна школа : :
Рици Бергер

за писање на машинама, за књиговодство, стенографију, немачки језик, калиграфију (красопис).

Строго стручна Брзо, савесно и метода! целисходно!

На располагању стоје машине разних система. Настава у писању на машини траје 14 дана. Хонорар К 20·— Поука у књиговодству и стенографији траје 4 месеца, а хонорар је за прво К 12·—, за друго К 10.— месечно. За немачки језик је хонорар К 8·— месечно, за калиграфију је хонорар К 10·— месечно. Поука почиње сваког 1. и 15. у месецу. Пријаве се примају у прив. трг. школи. Ханска ул. 4.
Нови Сад. 108 33-150

ЖЕНСКА
Стручна Школа
ЗА ШИВЕЊЕ И КРОЈЕЊЕ
ОЛГЕ СТАНОЈЕВИЋ

:: налази се :: **У НОВОМ САДУ.** Дунавска ул. 28.

Практично **кројење и шивење** свију врста **женског одела,** као и теоријско **цртање кроја,** у коме се је за наставницу у Бечу усавршила, — предаје у засебним течајевима за почетнике, а у вишим течајевима за усавршавање.

Течајеви **за кројење** трају 15 дана, виши течај два и три месеца, а почетнички шест месеци. Свршетком течаја добијају ученице сведоџбе са свим шнитовима садање моде.

381 7—12

Ближи услови у самом заводу.

ШКОЛЕ ПОЧИЊУ

ђаци треба да се понове. За јесењу и зимску сезону приспео је велики избор модерног одела конфекцијској радњи.

ПАНТЕ СПАИЋА У НОВОМ САДУ.
Дунавска улица бр. 36. 432 6-10
Цене познато јефтине.

20 до 50 круна дневно!

Може сваки без разлике сталежа код нас са продајом **дозвољених срећака и папира трајне вредности** заслужити.

Проспекте су на српском језику и веома лако се дају продати. Сваки који марљиво ради, може се основати најбољу будућност. — **Награда је велика!** Понуде српске ваља слати на:

»Neue Fortuna« Budapest. V., Börse, Postfach 78. 440 6-6

Женидбена понуда

Два млада вредна Србина апотекара вољни су оженити се са ваљаним Српкињама са одговарајућим миразом од 30—20 хиљада К. Намера је озбиљна, а за дискрецију строго се јамчи. Понуде се шаљу на адресу админ. »Браника« под знаком: **Озбиљност.** 445 2-2

Требам одма једног сталног
ПУТНИКА
ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ

верзирана у продаји шљивовице, вина и ликера. Рефлектанти са добрим препорукама и који су већ радили у реченим пределима имају првенство.

472 3--3 **Марко Ливњаковић,**
БАЊАЛУКА (Босна).

НАЈЈЕФТИНИЈЕ И НАЈБОЉЕ
уз највећи избор
можете пазарити
У НАЈВЕЋОЈ ТРГОВИНИ МУШКЕ и ЖЕНСКЕ МОДЕ
ЉУБОМИРА ПОПОВИЋА
у НОВОМ САДУ, у Кошутовој ул.
Најбољи квалитет робе. Јефтиније него игде
518 48-100

ШПЕЦЕРАЈСКА, ДЕЛИКАТЕСНА И ВИНАРСКА РАДЊА
БРАЋЕ ВАГНЕРА Нови Сад

препоручује своје богато снабдевено стовариште најбоље врсте:

деликатес шпецијалитета, раног воћа и поврћа, копунов (пулара) и дивљачи, француска кујна хладних јела за приређивање рибе, хладетине, паштете, сендвиче и т. д. уметнички и укусно изведена, **по најјефтинијим ценама.** Довољна је једна посета, па са се поштов. грађанство увери, шта де све добро може код нас добити. 64 (35 52) **ценовник бесплатно.**

ПРОМЕСЕ
4%
Потиско-Сегединских срећака
од год. 1880.
Главни згодитак К 180.000·—

5 згодитака по К 2.000·—, 5094 згодитака по К 240·—

Жребање 1. октобра 1910.
ЦЕНА К 8·—
издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
у Новом Саду.

222 11—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

СТЕЧАЈ.
ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ
треба једног
Вежбеника
уз годишњу плату од К 1000·—

Понуде треба послати до 1. октобра о. г.

1—3 **УПРАВА**
Штедионице у Ст. Пазови.

Књижевни оглас.

Нова књига
Беседе дра Михаила Полита Десанчића

III. део, прва књига, изашле су из штампе и разашиљу се претплатницима и књижарима. Цена је **4** круне, а поштарина 30 фил. Наруџбине уз готов новац шаљу се на штампарију деоничарског друштва „Браника“ у Новом Саду. У тој новој књизи садржани су они важни говори против Апоњијевога школскога закона, и против железничке прагматике у Хрватској. — Садржани су у тој књизи и некролози Светозару Милетићу и Змају Јовановићу. Пријатељи се умољавају да ову књигу што више распростиру.

У ПАЖЊУ!

Захваљујући се својим досадањим штованим муштеријама на поклоњеном ми поверењу, слободан сам обратити пажњу цењеном грађанству из места и околине, да сам за наступајућу

јесењу и зимску сезону

снабдео своју радњу најмодернијим енглеским штофовима за костиме, чојом, француским фланелом, казаном, пархетом; имам велик избор: завеса, гарнитура тепиха, платна кончана и памучна у свим ширинама, јоргана, марама берлинерских плишаних и свилених итд. Нарочито сам добио велику количину

мушких штофова

за одела, врскапуте (Überröcke),

лоднова и палмастана

за зимске капуте.

Препоручујући се најучтивије пажњи штованог грађанства, молим га, да се у свом сопственом интересу изволи лично уверити о истинитости мојих навода и да се заиста

најјефтиније и најбоље

може пазарити у мојој радњи. 227 1—2

Са одличним поштовањем

ДУШАН С. МАРКОВИЋ

код „Сремца" • НОВИ САД. • Кошут-Лајош ул. 37.

Преузимање „Хотел Фабри"-ја

у Новом Саду.

Част ми је врло поштованој овдашњој и страној публици, као и господи трговачким путницима до повољног знања ставити, да

1. октобра 1910. године

поново преиначене 24 гостинске собе и сасвим изнова уређену кавану и трапезарију на сопствено руковање преузимам.

У свако доба готов сам да п. госте са мојих 24 чистих соба, са изнова уређеном каваном, као и са укусном кујном и са добрим пићем потпуно задовољим.

У кавани ће сваки дан музика првог реда концертирати. Гостинске собе с електриком, лети лепа башта, а при сваком влаку моје сопствене кочије п. гостима стоје на расположењу. Поред свих тих удобности и олакшица и цене собама су умерене; а нарочито породична оделења за становање поред дужег времена борављења издајем по јефтине цене и члановима „Удружења Трговачких путника" у Угарској, као и поштованим путницима при свима рачунима код конака, јела и пића дајем 5% попуста.

461 2-5

Молим за срдачну посету

ЈОСИФ РОКНШТАЈН

закупник »ХОТЕЛА ФАБРИЈА«.

Од Ц. Кр. Земаљског Школског Одбора одобрен

ПАНЗИОНАТ СА ШКОЛОМ

ЗАЈЕДНО ЗА УЧЕНИЦЕ, ЗА ВИШЕ СВЕСТРАНО ОБРАЗОВАЊЕ

ХРИСТИНЕ ЈОВАНОВИЋ У БЕЧУ,

WIEN, VIII., Pfeilgasse 5.

Проспекти и најлепше препоруке стоје на расположењу. Леп положај. Собе са свима удобностима. Савесно васпитање и настава уз гимнастику. Конверзација: немачка, француска и енглеска. Предају ::: најбоље наставничке снаге. :::

Пријаву и упис ваља извршити што раније код управе овог панзионата, иначе се доцније пријаве после заузетих ::: места не ће уважити. 391 6-6 :::

Хотел „БЕЛА ЛАЂА"

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро Urquell ПИЛЗАНСКО ПИВО. 232 56-150

НИКОЛЕ КАПАМАЦИЈЕ

Трговачка школа и Пансионат

У БЕЧУ.

(Адреса: N. Kapamadžija, Wien VI. Mariahilf, Millergasse 43.)

Циљ је ове школе, да младиће, који немачки знају, обично за 2 године у трговачким наукама тако обучи и усаврши, да буду способни у сваком трговачком или фабричком компгоару, у банкама или новчаним заводима ваљано радити. Они ђаци пак, који без икаквог знања немачког језика у школу ступе, морају прво немачки научити, па онда тек могу бити редовни ђаци.

За зрелије младиће са добром школском припремом и знањем немачког језика постоји једногодишњи стручни курс (Einjäriger Fachkurs), у ком се горе поменута циљ за 10 месеци може постићи.

Срби ђаци имају осим редовних предавања, (која су чисто на немачком језику) и засебну наставу, где свестрано и темељно уче немачки језик и нешто од других предмета, које на српском, које на немачком језику.

Школарина износи (осим 4 К уписнине) 220 К а. вр. годишње, а може се полугодишње напред платити.

Књиге стају од прилике 20 К.

У свези са школом и у истом здању постоји и новоуређени

ПАНСИОНАТ

где су ђаци не само у брижљивој нези и под строгим надзором добро смештени, него и засебну поуку како у немачком језику, тако и у осталим трговачким наукама добијају.

Како је место у пансионату ограничено, а више од половине места већ сад попуњено, то се могу нове пријаве само онда осигурати, ако се што пре учини и прва рата пансионатске своте по програму одмах уплати.

На жељу родитеља смешта директор ђаке и у приватним кућама на стан и кост.

Школа почиње 4. (17. септембра.) 420 6—6

Програми се шаљу ен захтевање бесплатно.

ШТАМПАРИЈА

ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА"

У НОВОМ САДУ

Основ. 1904. г. Основ. 1904. г.

знатно је проширена са новим брзотисцима, великим избором слова, модерних орнамената и шара — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду

сваковрсних штампарских послова

који се израђују у духу савремене модерне технике по најумеренијој цени.

Главно стовариште Шобља-ске, Пеленске и Јелисавете Лухи минералне воде.

У Н. САДУ, Лауша Кошута улица бр. 2.

Стављамо на повољно знање многоштованом грађанству, да смо снабдели велико стовариште

Минералне Лековитих вода.

Грофа Шенборн, Бухајмове врсте, које су од најизврстнијих и најискуснијих лечника за изврсно припознате и за изврсно препоручено лековита средства у Новом Саду Лауша Кошута улица бр. 2.

Горе наведене воде по препорукама Др. Кетли-а, Др. Бакан-а, и професора Др. Видерхофера и препорука безбројно припознатих лечника, сведоче о изврсним успесима. Равнања ради наводимо да је по упоређењу хемичке садржине и искуству њихове лековитости по најизврснијим стручњацима Шаљва-јева вода потпуно једнака са Билиније-вом, Плоенска потпуно једнака са Крондорф-ском а Јелисавете Лухи је изврсно једнака са Гисхиблером, с овима су по кусу и утицају потпуно једнаке и препоручују се са особитим успехом: Код костобоље, бешике и болова мокрења, бубрежака, шећерних болести, код запаљења грла и прсију, жучи. Вода Јелисавете Лухи је изврсна за вино, здрава и са потпуним резултатом је за болесника од стомака а Паленска је за малокрвне изврсна.

Пошто са истим изворима изврстан саобраћај имамо с тога стално свежу воду по следећим ценама могу по кућама разашиљати и то: 1. Сандук од $60^1/_2$ литара у флашама, воде Јелисабете Лухи 12 к. 80 п. 1. сандук Пелен-ске воде 60.5 л. у флашама 12 к. 80 п. 1. сандук Шобља-воде $60^1/_2$ л. у флашама 14 к. урачунавши овамо и варошку потрошарину. На цео сандук и на $^1/_2$ сандука продајемо и у локалу радње. У флашама се може добити у свакој кафани и гостијоници. Сандук са флашама примамо натраг за 2 к. 40 п; и тако ова изврсно лековита вода стаје неколико т. ј. 17 потура.

445 4-12

С особитим поштовањем

Изволите наручити пробу. **Микин и Стојковић**

Помодна мануфактурна трговина код „Анђела чувара“

Матије Леви и друга

Главна пијаца — У НОВОМ САДУ. у згради „Хотела Јелисавете.“

Упозорујемо учтиво поштоване муштерије из Новог Сада и околине на наш сталан

велики избор у помодној роби

као и на наша призната добра платна, чаршаве и све врсте платнене и беле робе.

Велики избор тепиха, завеса, креветских гарнитура, блуза, жипона и женског рубља.

Потпуне опреме за невесте.

Сопствени производ јоргана и матраца. Рубља за институте.

Мустре бесплатно, франко. Поруџбине почевши од 20 круна, поштом франко. 240 19-30

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

Најбоље врсте плава камена, фарбе за жито (Dupuy-Samenbeize).

НАЈФИНИЈА

зејтина, пиринца, јефтине кафе, ситна и крупна грожђа, бираних бадема и лешњика.

МИНХЕНСКО

шпатен пиво у флашама. Највећи избор минералне свеже воде. Разне сорти сирева. Фришких сардина и других разних РИБА.

ДЕЛИКАТЕСА И ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА

Љ. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД

Основана 1866. Главна улица бр. 27.

Телефон бр. 76.

Разна калифорнијска ВОЋА

Праве манастирске **ШЉИВОВИЦЕ.**

Грчка лековита вина: **Mavrodaphne, Cypro, Ahaier, Malvasier.**

Сваки дан свежа путера за тај, са спахилука надвојводе Албрехта.

Најбоље врсте ВИНА бела и црна у боцама по ванредно јефтиној цени.

63 34-52

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

Најјефтинији и најштедљивији рад.

Оригинални **„ОТО“** мотори

за течна горива

машине са усисавањем плина.

Мотори за сиров олај на висок притисак (Diesel)

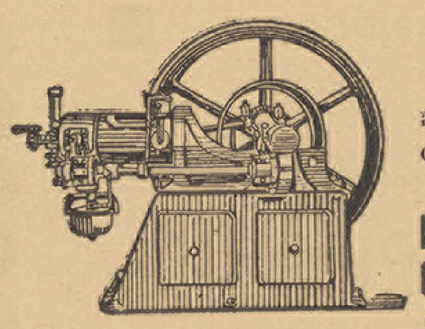

најбоље начињени од 1 до 1500 HP (коњских снага) за обрт, пољопривреду и индустрију.

БЕНЗИНСКИ ЛОКОМОБИЛИ од 4 до 20 HP за вршидбу, **ПОТПУНЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ.**

Специјалитет: Локомобили- самоходи, покретљиве справе за цепање дрва, шмрк-кола, кола за осветљење и т. д. Машине за обраду дрва од фирме Е. Кислинг и Комп., Лајпциг.

78 30—52 **LANGEN & WOLF, Motorenfabrik**

Филијала: НОВИ САД, Темеринска улица I.

Проспекти и трошковници бесплатно. — Траже се солидни заступници.

Највећа и највећа фабрика мотора на свету.

ПАРФИМЕРИЈА

ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД

Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK“, фотографских апарата за г. г. аматере и хигијенских завоја. 107 133-

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«

Штампарија деоничарског друштва »Браника«